

Pasienter med gjentatte innleggelseser
på psykiatrisk akuttmottak:

Hvem er de, og kan de få et bedre
tilbud med færre innleggelseser?

Psyk. Spes. Anders Jacob

Akuttnettverket, Gardermoen, tirsdag 23. april 2024

Kliniske erfaringer

- Mindre gruppe pasienter med stor bruk av tjenester
  - Ofte akutt tiltak for vedvarende problematikk
  - Like problemstillinger gjentatte ganger
  - Ressurskrevende, mange involverte;
    - går vi i takt?
  - Årsaker?

Hvorfor fokus på dette?

- Liten gruppe, stort volum
- Særlig sårbar gruppe
- Kvalitet i helsetjenesten
  - Ofte henvist med tilnærmet lik problemstilling
  - Samhandling,
    - «SAPA PHR 2020 – 2025»
    - Mange kokker
    - forventninger
- Helse- og samfunnsøkonomi
  - Store behandlingskostnader = stor effekt?
  - Involverer flere instanser
  - Nedbygging av sengeplasser i psykisk helsevern (knapphetsressurs)

Problemstilling:

- Hvem er pasientene med flest innleggelser på PAM?
- Hvem henviser, for hva, og har pasientene fellestrekk?
- Erfaring og litteratur?
- Hva kan gjøres organisatorisk for å redusere innleggelser og gi bedre tilbud?

Overordnet politisk målsetting for helsetjenesten

- **Prioriteringer av helsetjenester som knapphetsgode, baseres på verdier^{1,2}**
- **Effektivitet**
  - «Mest mulig helse for pengene»
    - Helse: Kombinasjon av fysisk funksjon, psykisk tilstand, og muligheter for sosial utfoldelse
    - Bunnløst behov og begrensede ressurser = prioriteringer
    - Alternativkostnader
- **Rettferdighet**
  - Lik tilgang for like behov, og reduksjon av ulikheter i helse
  - Begrensede helseressurser skal fordeles i tråd med allment aksepterte normer
    - Nytte, ressursbruk, alvorlighet (brukes samlet)

¹NOU 1997:18; NOU 2014:12

²Meld. St. 34 (2015–2016) Verdier i pasientens helsetjeneste —
Melding om prioritering

Helseøkonomisk perspektiv

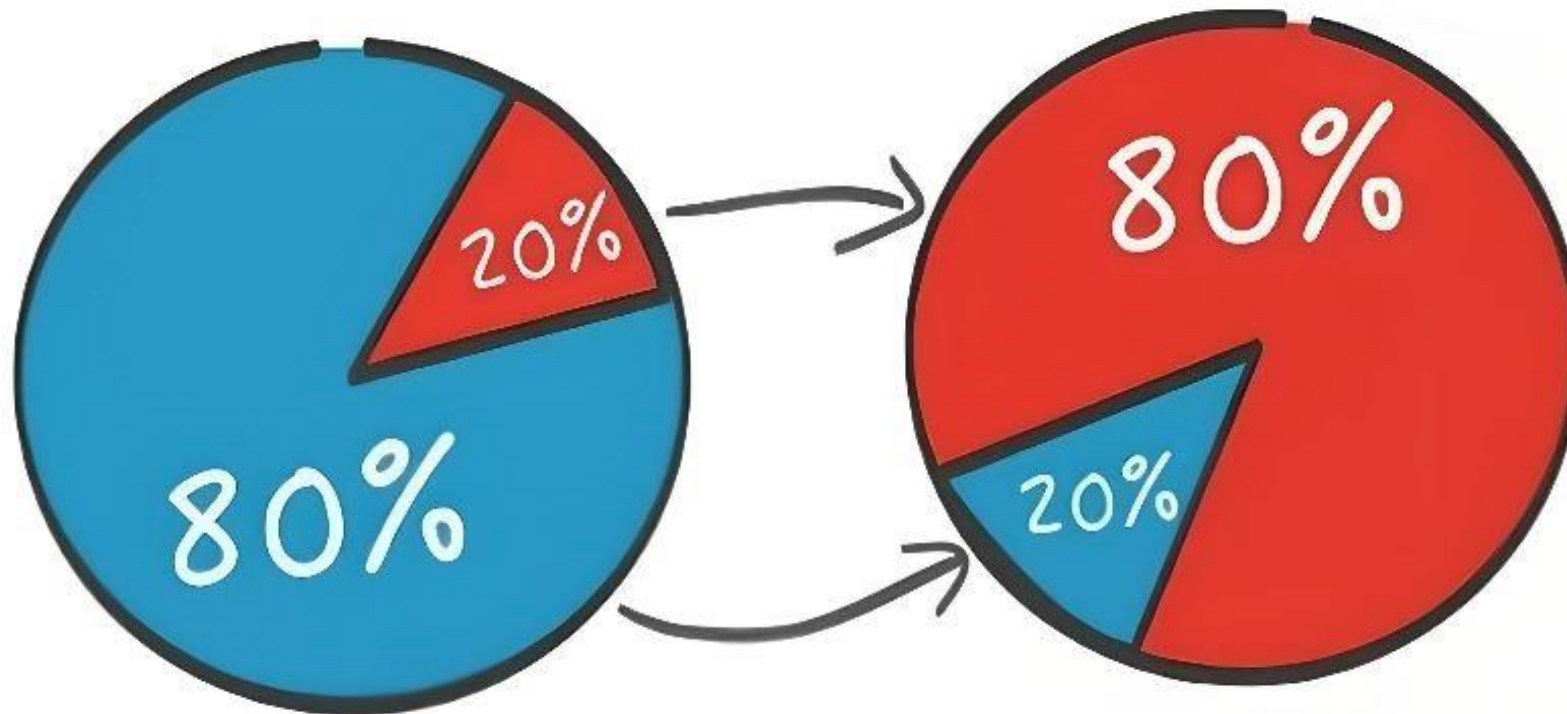
- Norge bruker ca. 20 prosent av helsebudsjettet på psykisk helse¹
- Gjennomsnittskostnaden per pasient i PHR var 102 822 (2020)²
- Kostnad per oppholdsdøgn i PHR er beregnet til 14 931³
- PAM er blant de mest kostnadskrevene behandlingstiltakene i PHR
  - Hva konkret betyr «kostnadskrevene»?
  - Hvilke andre kostnader bør regnes med?
  - Alternativkostnader

¹Statens legemiddelverk (2022). Dokumentasjon av enhetskostnader. Versjon 1.2.

²Helsedirektoratet (2023c). Økt kostnadsnivå i psykisk helsevern og rusbehandling. Samdata i spesialisthelsetjenesten.

³Helsedirektoratet (2023a). Produktivitet i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Oslo: Helsedirektoratet

«Paretos prinsipp»

Helseøkonomi: «Paretos prinsipp» i psykisk helsevern

- 10 prosent av pasientene står for 76,6 prosent av den totale ressursbruken¹
  - 5 prosent står for 63,8 prosent

¹Helsedirektoratet (2018). Pasientgrupper med omfattende tjenestebehov. NHSP-analyse 3. Rapport IS-2732

Kvalitet i helsetjenesten¹

- Tjenester av god kvalitet kjennetegnes av at de er:
  - Virkningsfulle
  - Trygge og sikre
  - Involverer brukeren
  - Samordnet og preget av kontinuitet
  - Utnytter ressursene på en god måte
  - Tilgjengelige og rettferdig fordelt
- Ulike dimensjoner for helhetlig kvalitetsmåling²

¹Helsedirektoratet (2017). Veileder til forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten.

² Hansen, Skyrud & Gjefsen (2023). Kvalitetsmåling av helsetjenester - Vurdering av utvalgte registerbaserte kvalitetsindikatorer for psykiske helsetjenester

Akuttpsykiatrisk avdeling VVHF

Akuttpsyk. Avdeling

- Spesialisthelsetjenester til ca. 500.000 innbyggere, 22 kommuner
- 54 døgnplasser
  - PAM: 10 + 2 døgnplasser
- 6 legevakter
- 5 DPS
- Ca. 1800 innleggelser i 2023
  - Ca. 110 vaktdøgn

Hva er en storbruker i et PAM?

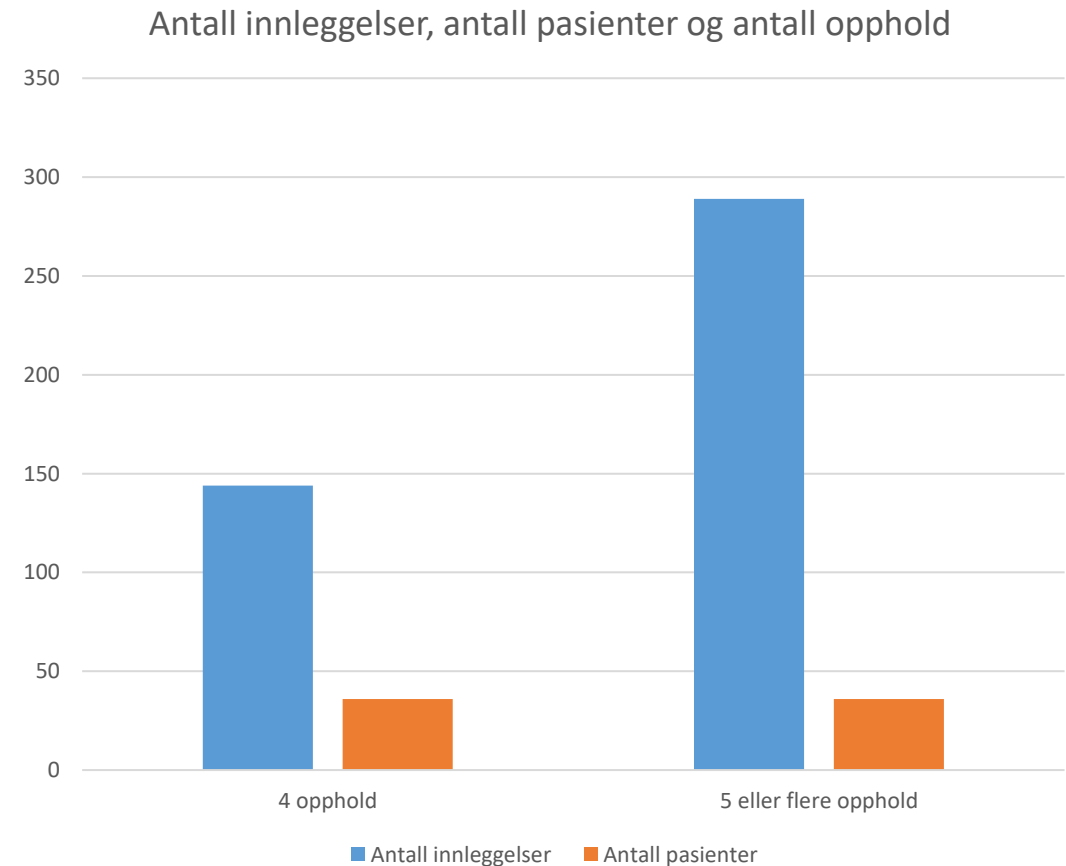
- Forekomst av Paretos prinsipp i PAM?
  - Teoridrevet vs. datadrevet tilnærming
  - Ingen norsk litteratur, men vist i internasjonal litteratur¹
  - «Heavy users» =>4 innleggelses per år²
  - Vi har prosessindikator for reinnleggelses, men....

¹Graca, Klut, Trancas, Borja-Santos & Cardoso, 2013; Golay, Morandi, Conus & Bonsack, 2019

²Beck, Harris, Newman, Evans, Lewis & Pegler, 2016

Storbrukere i PAM 2022

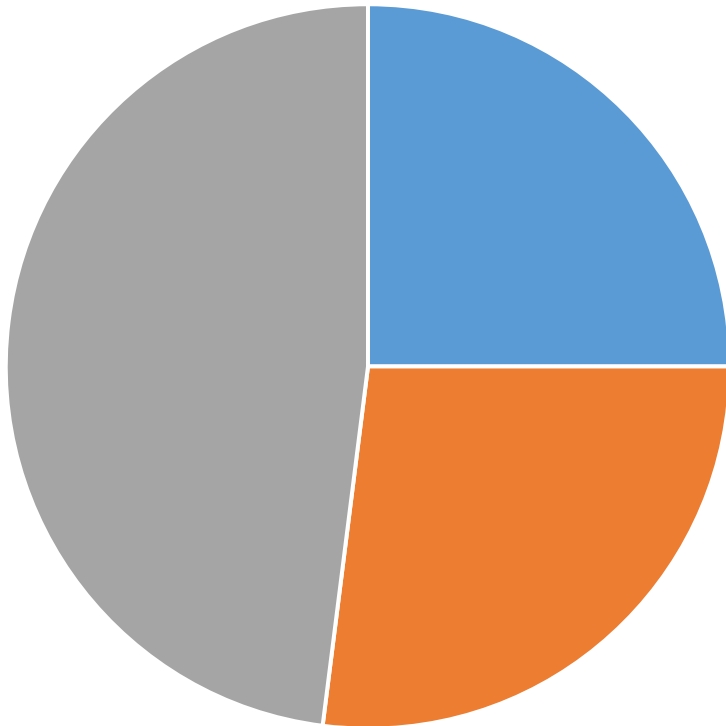
- Pasienter med => 4 innleggelser
  - 25 prosent av alle henvisninger totalt
    - 72 pasienter¹, 433 innleggelser
  - 50 prosent av disse hadde =>5

¹: 7 pasienter trukket ut pga. personvernshensyn

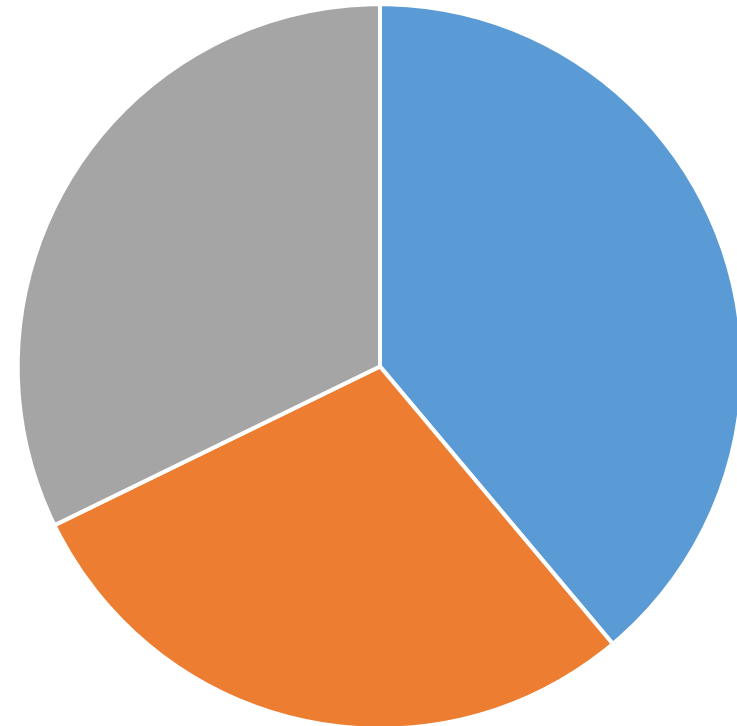
Storbrukere, 2022: Fellestrekk?

Andel i prosent

■ Pers. forst. (25%) ■ Rusrelatert (27%) ■ Alv. Sinnsl. (48%)

Andel innleggelses

■ Pers. forst (35%) ■ Rusrelatert (26%) ■ Alv. Sinnsl. (29%)

Storbrukere, 2022: Hvem henviser?

Henviser, pasienter >= 4 innleggelser			
Legevakt	FACT	Somatisk sykehus	Annet
73,50 %	13,40 %	6,8 %	6,80 %

Storbrukere, 2022: Utvalgte funn

	Pers forstyrrelser	Rusrelatert	Alvorlig sinnslidelse
Alder gj.sn.	36,5	35,8	39
Median	30,5	32,5	40
Spenn alderskat.	Fra 18–25 til > 60	Fra 18–25 til > 60	Fra 18–25 til > 60
<u>Henviser</u>			
Legevakt	81 %	77 %	64 %
FACT	0 %	9 %	29 %
Slutført i PAM	82 %	64 %	35 %
Slutført på seksjon	18 %	36 %	65 %
<u>Utfall av paragrafvurdering</u>			
Nektet TPH	47 %	30 %	10 %
§ 2-1, frivillig	23 %	20 %	14 %
§3-2, tv. obs.	30 %	42 %	4 %
§3-3, tv. vern.	0	8 %	72 %
<u>FACT</u>			
Tilknyttet	19 %	22 %	77 %
Ikke tilknyttet	81 %	78 %	23 %

Storbrukere, 2022: Henvisningsårsak

- Dominerende årsaker: «Suicidalitet», «Rusutløst psykose», vold og trusler

Personlighetsforstyrrelser	Rusrelatert	«Alvorlig sinnslidelse»
«suicidalitet», «rus», «rusutløst psykose», «selvskading», «psykose?», «intoksikasjon», «utagering» og «mani»	«rusutløst psykose», «psykose», «suicidalitet», «utagering», «vold», «trusler», og «hjelpesøkende»	«psykose», «suicidalitet», «forverring av [primærdiagnose]», «rus», «trusler», «vold», «utagering», «intoksikasjon» og «lavt funksjonsnivå»

Diskusjonspunkter: Personlighetsforstyrrelser

- Henviser, primært legevakt, vurderer alvorlighetsgrad som høyere enn PAM? Hvem for behovet sitt dekket?
- Høy andel NTPH; mulig juridisk problem?
- Tilgang til hvilken behandling?
- Brukerstyrte innleggelseser?
- Personlighetsforstyrrelse i tidlig alder utgjør sårbarhet for psykoselidelse¹ og kan være ledd i vedvarende psykoselidelse²
  - Individuelle vurderinger; ikke basert på diagnose alene!

¹Newton-Howes, Tyrer, Anagnostakis, Cooper, Bowden-Jones, & Weaver, 2010

²Newton-Howes, Tyrer, North B, & Yang, 2008

Diskusjonspunkter: Rusrelaterete innleggelseser

- Gjentatte innleggelseser = Fot i bakken
- «Rusutløst psykose»¹ vs. mer vedvarende psykoseproblematikk²
  - Eller ingen av delene³?
- Høy andel NTPH; mulig juridisk problem?

¹Medhus et al., 2013

²e.g. Rognli, Heiberg, Jacobsen, Høye & Bramnes, 2023

³World Health Organization (1993). ICD-10: Diagnostic criteria for research.

Diskusjonspunkter: «Alvorlig sinnslidelse»

- Lokalt tiltak: Fordelingsnøkkel og «FACT-dialog»
- Henviser: Legevakt vs. FACT
- For kort liggetid?
- Diagnose som altforklarende hypotese?
- Mangelfullt oppfølgingstilbud?
  - «Rundt 1/4 av reinnleggelser kunne vært unngått med et tilgjengelig kommunalt tilbud» (HDIR 2012)¹
- Rehabiliteringsperspektiv i psykisk helsevern²

¹Ose, S.O. & Pettersen, I. (2012). Døgnpasienter i psykisk helsevern for voksne (PHV). Rapport nr. A26086.

²Cnaan et al., 1990

Øvrige diskusjonspunkter

- Iatrogenese ved psykiatriske innleggelser og PHV for øvrig
- Psykiatriske prinsipper for rehabilitering
  - «Psykisk syk»
- Legevaktenes rolle
- «Suicidalitet» og utageringsproblematikk
- Pårørende- og pasientinvolvering
- Forventninger til psykisk helsevern^{1,2}; «Ønsker hjelp»
  - Samhandling
  - Hva er våre forventninger til egne evner og tjenester i PHV?

¹Malkomsen, A. & Solberg, C.T. (2022). Psykiatriens forventningskrise,

²Malkomsen, A. & Solberg, C.T. (2023). Forventningsgapet i psykiatrien må reduseres.

Hypoteser om anbefalinger: Egen avdeling

- Opprettelse av system for oversikt over pasienter med gjentatte innleggelser¹
- Samhandlingsteam for pasienter med stor bruk av helsetjenester med mange involverte parter²
- Bedre struktur for samarbeid mellom PAM og legevaktene
- Opprettelse av områdefunksjoner for pasienter med personlighetsforstyrrelse

¹Golay, Morandi, Conus & Bonsack, (2019). Identifying patterns in psychiatric hospital stays with statistical methods: towards a typology of post-deinstitutionalization hospitalization trajectories

²Senneseth & Berg. (2023). Public Sector leaders collaborating across organisations for social innovation: The impact of relational data.

Hypoteser om anbefalinger: Legevakt

- Legevaktene bør satse på kompetanseheving i psykiatri
- Legevaktene bør vurdere behov for multibrukergrupper¹

¹ Storhaug, Å. & Halsen, A. (2023). Multibrukerprosjektet ved Oslo Legevakt – evaluering, første del.

Hypoteser om anbefalinger: Legevakt

HØYT NIVÅ: – Arbeid med multibrukere fordrer legevaktsmedisin på høyt nivå. Ingen blir avvist hos oss, og vi forsøker å hjelpe alle, sier prosjektleder Arve Halsen. Foto: Privat

Startet prosjekt for å ivareta multibrukere: – Det er all grunn til optimisme

– Multibrukere er en utfordrende gruppe å hjelpe, men vi får det til med god brukermedvirkning og god samhandling. Dette er multibrukerprosjektet et eksempel på, sier prosjektleder Arve Halsen.

Hypoteser om anbefalinger: Helsedirektoratet

- Helsedirektoratet bør få oversikt over henvisninger hvor etablering av tvungent vern nektes
- Prosessindikator for pasienter med gjentatte innleggelse på psykiatrisk avdeling